

۴ مفهوم کلیدی

ناحیه - ناحیه بندی - نواحی طبیعی - نواحی انسانی

معنا و مفهوم ناحیه

اهداف کلی درس

انتظار می رود در پایان درس دانش آموزان بتوانند توانایی های زیر را به دست آورند:

- ❖ با مفهوم و معنای ناحیه آشنایی پیدا کنند.
- ❖ با هدف ناحیه بندی آشنا شوند.
- ❖ معیارهای ناحیه بندی را بشناسند.

درس نامه

۱- تصور شما از یک ناحیه چیست؟

تصویر شماره (۱)، ناحیه ای ساحلی است که فعالیت های مربوط به تجارت و گردشگری در آن انجام می شود. از دیگر ویژگی های این ناحیه می توان به امکان تجارت دریایی که موجب به وجود آمدن شهری با نقش بندری در کنار دریا، جذب جمعیت زیاد، رونق فعالیت های مربوط به تجارت و گردشگری و حمل و نقل بار و مسافر که ساختمان های بلند مرتبه را ایجاد کرده، اشاره نمود.

تصویر شماره (۲)، ناحیه ای مرطوب با پوشش گیاهی غنی و فعالیت دامداری است. در این ناحیه بارندگی زیاد، رطوبت کافی، چمنزارهای وسیع شرایط مناسبی برای دامداری و پرورش گاو فراهم کرده است. نوع خانه ها و شکل سقف ساختمان ها با ریزش های جوی متناسب و با نوع فعالیت اقتصادی یعنی نگهداری دام و علوفه تناسب دارد.

مزرعه ای در سوئیس (۲)

بند پیرائوس - یونان (۱)

۲- ناحیه

تعریف: بخشی از سطح زمین است که ویژگی‌های جغرافیایی از نظر طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خاص و مشابهی دارد، به طوری که با بخش‌های مجاور و پیرامون خود متفاوت است.

- نتایج به دست آمده از تعریف ناحیه
- ۱- **وحدت و همگونی نسبی** عناصر طبیعی و انسانی به عنوان ویژگی اصلی هر ناحیه (وحدت‌یابی)
 - ۲- **تفاوت هر ناحیه** جغرافیایی با نواحی پیرامون خود

نکات مهم ناحیه:

- ❖ میان اجزا و پدیده‌های هر مکان، نوعی پیوستگی و هماهنگی وجود دارد که آن مکان را از سایر مکان‌ها مجزا می‌سازد.
- ❖ یکی از کارهای جغرافی‌دانان، مطالعه شباهت‌ها و تفاوت‌های مکان‌ها است.

۳- ناحیه‌بندی:

تعریف ناحیه‌بندی: تقسیم یک محیط جغرافیایی بر اساس **معیارهایی به واحدهای کوچکتر** به طوری که هر واحد با واحد مجاور تفاوت داشته باشد.

هدف ناحیه‌بندی: شناخت بهتر و آسان‌تر و علمی کردن مطالعات و تحقیقات درباره مکان‌ها برای برنامه‌ریزی صحیح

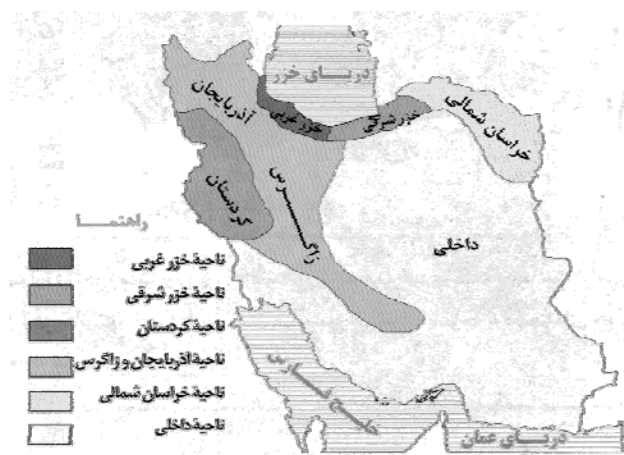
نکات مهم ناحیه‌بندی:

- ❖ ناحیه‌بندی کاری صرفاً جغرافیایی است.
- ❖ جغرافیدان برای تعیین حدود یک ناحیه، یک یا چند معیار را به کار می‌گیرد.
- ❖ جغرافیدان، با توجه به معیارهای ناحیه‌بندی، حدود یا مرزهای ناحیه را روی نقشه رسم می‌کند و آن را به نمایش می‌گذارد.

معیارهای ناحیه‌بندی:

الف) معیارهای مربوط به عوامل طبیعی مثل ناهمواری‌ها، آب و هوا، پوشش گیاهی، خاک و...

ب) آب و هوا:

جغرافی‌دانان بر اساس ویژگی‌های عمده بارش از قبیل میانگین بارندگی سالانه، توزیع فصلی بارش و بالاترین میزان بارش روزانه، ایران را به **شش** ناحیه بارشی تقسیم می‌کنند:

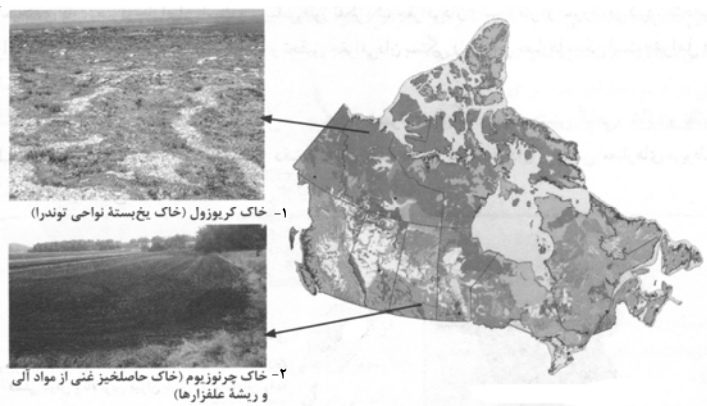
- ۱- ناحیه خزر غربی
- ۲- ناحیه خزر شرقی
- ۳- ناحیه کردستان
- ۴- ناحیه آذربایجان و زاگرس
- ۵- ناحیه خراسان شمالی
- ۶- ناحیه داخلی

خاک:

در نقشه زیر، پراکندگی خاک‌ها در کانادا قابل مشاهده است. نوع خاک‌ها نیز نواحی متمایزی را به وجود آورده که بر نوع پوشش گیاهی و کشت اثر دارد.

۱- خاک کریوزول: خاک یخ بسته نواحی توندرا

۲- خاک چرنوزیوم: خاک حاصل خیر غنی از مواد آلی و ریشه علفزارها

نواحی خاک کانادا

پوشش گیاهی:

زیست بومها (بیومها) جزء نواحی طبیعی هستند که هر یک به سبب پوشش گیاهی و زندگی جانوری خاص که دارند از بقیه متمایز می‌شوند.

نواحی جنگل‌های بارانی و استوایی و جنگل‌های تایگا

ب) معیارهای مربوط به عوامل انسانی: جمعیت، اقوام، دین، زبان، فرهنگ و نوع فعالیت‌های اقتصادی

پراکندگی نواحی قومیت‌ها:

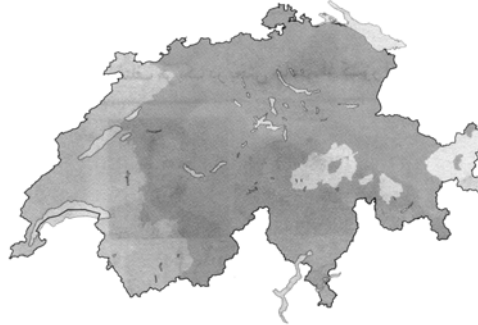
تصویر زیر که مربوط به عوامل انسانی است، اقوام مختلف در افغانستان را نشان می‌دهد که هر کدام در بخش‌های خاصی از این کشور سکونت دارند.

نقشه ۴- پراکندگی نواحی قومیت‌ها در افغانستان

پراکندگی نواحی زبانی:

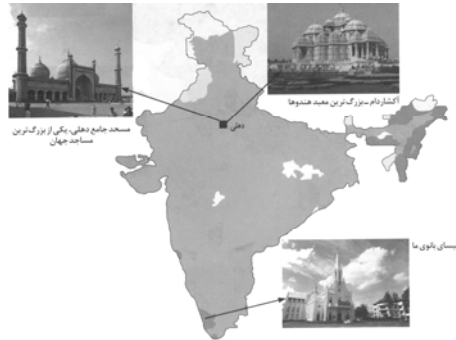
نقشه‌ی زیر نشان می‌دهد که در کشور سوئیس چهار زبان رسمی وجود دارد.

نقشه ۵- پراکندگی نواحی زبانی اصلی در سوئیس

پراکندگی نواحی ادیان در هند:

نقشه‌ی زیر نقشه‌ی پراکندگی ادیان را بر مبنای ناحیه‌بندی در هند نشان می‌دهد و بیان می‌کند که هر دین تقریباً قلمرو جغرافیایی خاصی از سرزمین هند را اشغال کرده است.

نقشه ۶- پراکندگی نواحی ادیان در هند

نواحی صنعتی مهم در اروپا:

در نقشه‌ی زیر نواحی صنعتی قاره اروپا قابل مشاهده است.

نواحی صنعتی مهم در قاره اروپا

بیشتر بدانید

روش‌های ناحیه‌بندی جدید
نقشه‌کشی
تفسیر عکس‌های هوایی
سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS)
روشهای ریاضی و آماری (روش مهمتر)

جغرافی‌دان‌ها با استفاده از روش‌های کمی و آماری (فراوانی و تکرار پدیده‌ها در واحد سطح و ضریب هم‌بستگی و ...) میزان وحدت و تجانس را در یک ناحیه تعیین می‌کنند و آن را به وسیله نقشه نمایش می‌دهند.

ردیف	«سؤالات»	نمره
الف)	<p>جمله‌های درست یا نادرست را مشخص کنید.</p> <p>۱. نواحی صنعتی قاره اروپا بیشتر در شمال اروپا استقرار یافته‌اند. (مرتبط با نقشه‌ی ۷ - صفحه‌ی ۹ کتاب درسی)</p> <p>۲. ناحیه یکی از مفاهیم فرعی در دانش جغرافیاست. (متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)</p>	۱
ب)	<p>جای‌های خالی عبارت‌های زیر را با کلمات مناسب پر کنید.</p> <p>۳. ناحیه‌بندی کاری صرفاً ... است.</p> <p>۴. در کشور ... چهار زبان رسمی وجود دارد. (متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)</p>	۱
پ)	<p>به سؤالات چهارگزینه‌ای زیر پاسخ دهید.</p> <p>۵. جغرافی دانان بر اساس ترکیب ویژگی‌های عمده بارش از قبیل بارندگی سالانه، توزیع ... بارش و بالاترین میزان بارش روزانه؛ ایران را به ... ناحیه بارشی تقسیم کرده‌اند. (مرتبط با نقشه ۱ - صفحه‌ی ۵ کتاب درسی)</p> <p>۶. جزء نواحی طبیعی هستند که هر یک به سبب ویژگی‌های خاصی که دارند از بقیه متمایز می‌شوند. (متن صفحه‌ی ۶ کتاب درسی)</p> <p>۷. بیشتر جمعیت افغانستان را کدام اقوام تشکیل می‌دهند؟ (مرتبط با نقشه‌ی ۴ - صفحه‌ی ۷ کتاب درسی)</p>	۱
ت)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۸. ویژگی اصلی هر ناحیه چیست؟ (متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)</p> <p>۹. بطور کلی معیارهای ناحیه‌بندی کدام‌اند؟ (متن صفحه‌ی ۵ کتاب درسی)</p> <p>۱۰. ناحیه‌بندی بر چه اساسی صورت می‌گیرد؟ (متن صفحه‌ی ۵ کتاب درسی)</p> <p>۱۱. دو مورد از معیارهای انسانی در تعیین نواحی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۷ کتاب درسی)</p> <p>۱۲. یکی از کارهای جغرافی دانان در مطالعه مکان‌ها چیست؟ (متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)</p>	۴
ث)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>۱۳. ناحیه را تعریف کنید. (متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)</p> <p>۱۴. منظور از ناحیه‌بندی چیست؟ (متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)</p> <p>۱۵. هدف از ناحیه‌بندی چیست؟ (متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)</p> <p>۱۶. زیست‌بوم تایگا و زیست‌بوم استوایی چه تفاوتی با یکدیگر دارند؟ (مرتبط با نقشه‌ی ۳ - صفحه‌ی ۶ کتاب درسی)</p>	۱۳
	جمع کل	۲۰

تصور شما از ناحیه چیست؟

۱۷. تصاویر زیر با کدام گزینه متناسب است؟

(تصاویر و متن صفحه‌ی ۲ و ۳ کتاب درسی)

(ب)

(الف)

- ① (ب) - جذب جمعیت زیاد و فعالیت‌های مربوط به تجارت و گردشگری و حمل و نقل بار و مسافر سبب شده است که شهرهای بندری خالی از سکنه و ساختمان‌های بلند مرتبه باشند.
- ② (ب) - یک ناحیه مرطوب با بارش فراوان، فعالیت عمده آن تجاری و گردشگری است و ریزش‌های جوی، نوع فعالیت اقتصادی آن ناحیه را تعیین می‌کند.
- ③ (الف) - یک ناحیه مرطوب با پوشش گیاهی غنی، نوع خانه‌ها و شکل سقف ساختمان‌ها با ریزش‌های جوی و نوع فعالیت اقتصادی ساکنان آن تناسب دارد.
- ④ (الف) - یک ناحیه خشک و کم‌باران، با پوشش گیاهی فقیر و شرایط مناسب برای پرورش دام است و نوع آب و هوای آن با فعالیت‌های دامداری و نگهداری علوفه متناسب است.

۱۸. کدام گزینه از ویژگی‌های یک ناحیه ساحلی و یک ناحیه مرطوب است؟ (به ترتیب)

(متن صفحه‌ی ۳ کتاب درسی)

- ① جذب جمعیت زیاد و فعالیت‌های مربوط به تجارت و گردشگری و حمل و نقل بار - وجود ساختمان‌های بلندمرتبه
- ② نوع خانه‌ها متناسب با ریزش‌های جوی - فعالیت اقتصادی متناسب با نگهداری دام و علوفه
- ③ فعالیت عمده، تجارت و گردشگری - پوشش گیاهی غنی و فعالیت عمده، دامداری
- ④ فعالیت عمده، تجارت و کشتی‌رانی - پوشش گیاهی نسبتاً غنی و فعالیت عمده، کشاورزی

(تصاویر صفحه‌ی ۳ کتاب درسی)

۱۹. تصاویر داده شده کدام گزینه شرایط طبیعی مشابه تری را نشان می‌دهد؟

(۱)

(۲)

(۴)

(۳)

④ ۳ و ۲

③ ۳ و ۱

② ۱ و ۲

① ۳ و ۴

۲۰. جغرافیدانان چه مواردی را در ارتباط با مکان‌ها مطالعه می‌کنند و یکی از مفاهیم اصلی در دانش جغرافیا کدام است؟

(متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)

- ① گاهی شباهت‌ها و گاهی تفاوت‌های مکان‌ها - ناحیه
 ② شباهت‌ها و تفاوت‌های مکان‌ها - ناحیه بندی
 ③ گاهی شباهت‌ها و گاهی تفاوت‌های مکان‌ها - ناحیه بندی
 ④ گاهی شباهت‌ها و تفاوت‌های مکان‌ها - ناحیه بندی
۲۱. کدام تعریف در مورد ناحیه صحیح نمی‌باشد و انتخاب ملاک برای تعیین حدود یک ناحیه به چه چیزی بستگی دارد؟

(مرتبط با کادر صفحه‌ی ۴ و ۵ کتاب درسی) (آزمون کانون ۹۴)

- ① ناحیه بخشی از سطح زمین است که چهره‌های ظاهری مشابه در سراسر آن ویژگی خاصی را به وجود می‌آورند. - عوامل طبیعی و انسانی
 ② ناحیه یک محدوده‌ی جغرافیایی است که در آن وحدت نسبی دیده می‌شود. - عوامل طبیعی و انسانی
 ③ یک ناحیه‌ی جغرافیایی مشابه ناحیه مجاور خود می‌باشد. - هدف مورد مطالعه جغرافی‌دان
 ④ وحدت و همگونی نسبی عناصر طبیعی و انسانی از ویژگی‌های اصلی یک ناحیه می‌باشد. - ذهن و فکر جغرافی‌دان

۲۲. تعریف ناحیه کدام است و ویژگی اصلی آن چیست؟

(مرتبط با کادر صفحه‌ی ۴ کتاب درسی) (آزمون کانون ۹۳)

- ① یک محدوده‌ی جغرافیایی که در آن میان خصوصیات طبیعی، انسانی، اجتماعی و فرهنگی آن با ناحیه‌ی مجاورش، تجانس یا هماهنگی و وحدت نسبی وجود دارد. - وحدت و همگونی نسبی عناصر طبیعی و انسانی
 ② یک محدوده‌ی جغرافیایی که در آن میان خصوصیات طبیعی، انسانی، اجتماعی و فرهنگی آن با ناحیه‌ی مجاورش، تجانس یا هماهنگی و وحدت نسبی وجود دارد. - پیوستگی، هماهنگی و ارتباط متقابل با نواحی مجاور
 ③ بخشی از سطح زمین است که چهره‌های ظاهری مشابه در سراسر آن، ویژگی خاصی را به وجود می‌آورند، به طوری که با بخش‌های مجاور خود متفاوت است. - وحدت و همگونی نسبی عناصر طبیعی و انسانی
 ④ بخشی از سطح زمین است که چهره‌های ظاهری مشابه در سراسر آن، ویژگی خاصی را به وجود می‌آورند، به طوری که با بخش‌های مجاور خود متفاوت است. - پیوستگی، هماهنگی و ارتباط متقابل با نواحی مجاور

۲۳. جغرافی‌دانان‌ها برای تعیین حدود یک ناحیه دست به چه اقدامی می‌زنند و شیوه کار او به چه صورتی است؟

(متن صفحه‌ی ۵ کتاب درسی)

- ① به کارگیری یک یا چند معیار - انتخابی
 ② به کارگیری یک یا چند معیار - موردی
 ③ به کارگیری کلیه معیارها - انتخابی
 ④ به کارگیری کلیه معیارها - موردی

۲۴. جغرافیدانان بر اساس معیارهایی ایران را به ۶ منطقه بارشی تقسیم کرده‌اند؛ به جز ...

(مرتبط با نقشه نواحی بارشی ایران - صفحه‌ی ۵ کتاب درسی)

- ① بارندگی سالانه
 ② توزیع فصلی بارش
 ③ بالاترین میزان بارش روزانه
 ④ بارش ماهانه

۲۵. ... جزء نواحی طبیعی هستند که هر یک به سبب ویژگی‌های خاصی که دارند از بقیه متمایز می‌شوند و نژاد ...

(متن صفحه‌ی ۹ و نقشه صفحه‌ی ۷ کتاب درسی)

- ① زیست‌بوم‌ها - پشتون
 ② زیست‌بوم‌ها - تاجیک
 ③ چرنوزیوم - پشتون
 ④ چرنوزیوم - تاجیک

۲۶. در کشور ... چهار زبان رسمی وجود دارد و اغلب مردم هندوستان پیرو آیین ... می‌باشند.

(متن صفحه‌ی ۹ و ۸ کتاب درسی)

- ① سوئد - هندو
 ② سوئد - بودا
 ③ سوئیس - هندو
 ④ سوئیس - بودا

۲۷. نواحی صنعتی قاره اروپا بیشتر در کدام بخش این قاره استقرار یافته‌اند و ناحیه صنعتی رور در کدام کشور واقع شده است؟
(مرتبط با نقشه‌ی صفحه‌ی ۹ کتاب درسی)

- ① غرب - آلمان
② غرب - فرانسه
③ شمال - آلمان
④ شمال - فرانسه

۲۸. بالاترین میزان بارش روزانه به ترتیب مربوط به کدام نواحی می‌باشد؟
(متن صفحه‌ی ۵ کتاب درسی)

- ① خزر غربی - خزر شرقی - کردستان - زاگرس
② خزر شرقی - کردستان - زاگرس - آذربایجان
③ خزر غربی - آذربایجان - زاگرس - کردستان
④ خزر غربی - کردستان - زاگرس - خراسان شمالی

۲۹. امروزه برای ناحیه‌بندی به‌طور ویژه از چه روشی استفاده می‌شود و میزان وحدت و تجانس در یک ناحیه را با چه وسیله‌ای نمایش می‌دهند؟
(مرتبط با بیشتر بدانیم - صفحه‌ی ۹ کتاب درسی) (آزمون کانون ۹۵)

- ① روش‌های آماری و ریاضی - نقشه
② روش‌های جدید نقشه‌کشی - روش‌های کمی
③ سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی - نقشه
④ تفسیر عکس‌های هوایی - روش‌های کمی

ترکیب

۳۰. ویژگی اصلی هر ناحیه کدام است و ایران به چند ناحیه بارشی تقسیم می‌شود؟
(متن صفحه‌ی ۴ و ۵ کتاب درسی)

- ① تفاوت با نواحی مجاور - ۶
② تفاوت با نواحی مجاور - ۴
③ وحدت و همگونی نسبی - ۶
④ وحدت و همگونی نسبی - ۴

۳۱. تقسیم‌بندی بین واحدهای جغرافیایی به چه منظوری صورت می‌گیرد و ناحیه‌بندی کاری صرفاً ... می‌باشد.

(متن صفحه‌ی ۴ و ۵ کتاب درسی)

- ① تفکیک عوامل طبیعی و انسانی از هم - جغرافیایی
② تفکیک عوامل طبیعی و انسانی از هم - علمی
③ شناخت بهتر و آسان‌تر و علمی کردن مطالعات درباره مکان‌ها - علمی
④ شناخت بهتر و آسان‌تر و علمی کردن مطالعات درباره مکان‌ها - جغرافیایی

۳۲. عامل تمایز واحدهای جغرافیایی چیست و انتخاب معیار و ملاک برای تعیین حدود یک ناحیه به چه مسئله‌ای بستگی دارد؟
(متن صفحه‌ی ۴ و ۵ کتاب درسی) (آزمون کانون ۹۳)

- ① شناخت بهتر و آسان‌تر و علمی‌تر - هدف مورد مطالعه جغرافی‌دانان
② تفاوت مکان‌ها و پدیده‌های موجود در آن‌ها - وجود عوامل طبیعی و انسانی
③ شناخت بهتر و آسان‌تر و علمی‌تر - وجود عوامل طبیعی و انسانی
④ تفاوت مکان‌ها و پدیده‌های موجود در آن‌ها - هدف مورد مطالعه جغرافی‌دانان

انسان و ناحیه

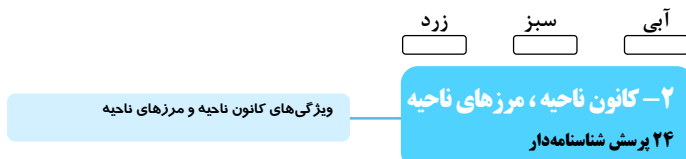
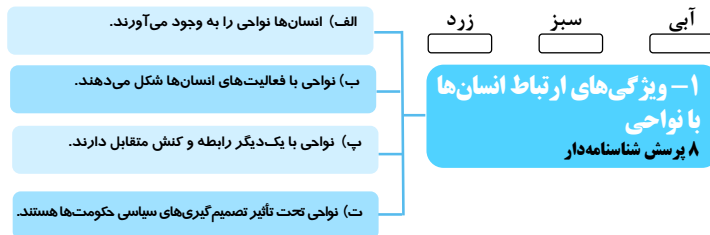

درخت دانش

با درخت دانش، گام به گام پیشرفت خود را ارزیابی کنید.

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.
آبی: مسلطم
سبز: نسبتاً مسلطم
زرد: مسلط نیستم.
گام های بعدی: اگر در گام اول به آن مبحث مسلط نیستید و دانش خود را در حد رنگ زرد ارزیابی کردید، در نوبت های بعدی مطالعه و تمرین، در صورتی که پیشرفت کردید می توانید خانه های سبز یا آبی را رنگ کنید.

انسان و ناحیه

- مجموع پرسش ها: ۳۲
- ۱۶ پرسش چهارگزینه ای شامل پرسش های طراحی شده و تکمیل و مرتبط با متن
- ۱۶ پرسش تشریحی شامل پرسش های طراحی شده و ویژه ای مدارس
- ۶ مفهوم کلیدی
- ۲ موضوع

۶ مفهوم کلیدی

انسان و ناحیه

مرز ناحیه - کانون ناحیه - نواحی سیاسی - ناحیه انتقالی - ساوان - استپ‌های بیابانی

اهداف کلی درس

انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموزان بتوانند توانایی‌های زیر را به دست آورند:

- ❖ با نقش انسان بر روی ناحیه و تأثیر آن بر روی فعالیت‌های انسان آشنایی پیدا کنند.
- ❖ با کانون ناحیه و چگونگی تعیین مرز نواحی آشنا شوند.

درس‌نامه

۱- ویژگی‌های ارتباط انسان‌ها با نواحی

الف) انسان‌ها نواحی را به‌همه‌د می‌آورند.

انسان‌ها شیوه‌ها و ابزارهای متفاوتی را برای زندگی و بهره‌برداری از محیط طبیعی به‌کار می‌برند و در نتیجه نواحی مختلفی را پدید می‌آورند و یا نواحی طبیعی را تغییر می‌دهند.

مثال

بازارهای شناور در بانکوک پایتخت تایلند به عنوان یک ناحیه تجاری و گردشگری

شکل‌گیری صنایع و کارخانه‌های بزرگ و کوچک در تهران و بوجود آمدن ناحیه صنعتی تهران به عنوان قطب صنایع مصرفی کشور

بازار شناور بانکوک

ب) نهایم به فصاحت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند.

- ۱- ویژگی‌های هر ناحیه طبیعی، همواره زندگی مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد.
- ۲- محدودیت‌ها و موانع محیطی موجب می‌شود که انسان‌ها برای کنترل محیط و شرایط خاص آن به چاره‌اندیشی و ابداع ابزارها بپردازند.
- ۳- هر ناحیه شرایط خاصی را به انسان‌ها ارائه می‌کند و انسان‌ها در چارچوب آن شرایط دست به عمل می‌زنند.

مثال

به کارگیری ماشین برف‌روب مجهز به GPS جاده‌ای برای پاک‌سازی جاده‌ها - کانادا

استفاده از صفحه‌های خورشیدی - اداره برق سمنان

به کارگیری ماشین برف‌روب مجهز به GPS جاده‌ای برای پاک‌سازی جاده‌ها - کانادا

استفاده از صفحه‌های خورشیدی - اداره برق سمنان

پ) نهایم با یکدیگر (رابطه و کنش متقابل دارند.

هر ناحیه روی کره زمین با دیگر نواحی دارای مبادلات اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است.

نواحی بر روی یکدیگر تأثیر می‌گذارند.

مثال

تأثیر افت جهانی قیمت غله بر روی کاهش ارزش زمین‌های کشاورزی

موافقت‌نامه فرهنگی بین ایران و چین

ت) نهایم تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها هستند.

حکومت‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی به شدت بر روی نواحی تأثیر می‌گذارند.

تصمیم حکومت‌ها موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی می‌شود.

مثال

تصمیم دولت امارات متحده عربی برای ساختن جزایر مصنوعی در آب‌های خلیج فارس و ایجاد نواحی جدید

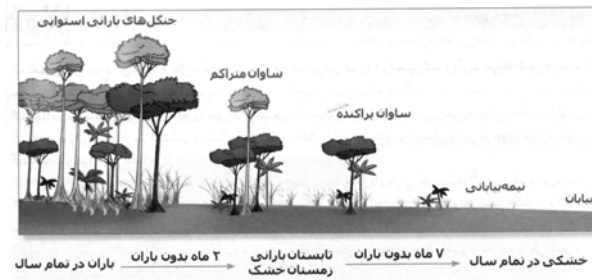
اقدامات خشونت‌آمیز دولت میانمار برمه علیه مسلمانان

۲- کانون ناحیه، مرزهای ناحیه

هر ناحیه، کانون یا مرکزی دارد که بیشترین عوامل وحدت و همگونی در آن وجود دارد. هر چه از کانون یک ناحیه جغرافیایی دور می‌شویم و به طرف مرزهای آن حرکت می‌کنیم، از عوامل همگونی آن ناحیه کاسته می‌شود و در نهایت این عوامل ناپدید می‌شوند.

مثال

ساوان یک ناحیه انتقالی بین جنگل‌های بارانی استوایی و صحرای بزرگ افریقا است و هر چه به سمت بیابان صحرا حرکت می‌کنیم، بارندگی کمتر و علفهای ساوان کوتاه‌تر و تنک‌تر می‌شود و کم‌کم به مراتع مداری، که شامل علفزاهای کوتاه قد است، تبدیل می‌شود. خشکی هوا این مراتع را در حاشیه صحرا به استپ‌های بیابانی تبدیل می‌کند.

ویژگی‌های کانون نامیه و مرزهای نامیه

بخش‌های هاشور خورده در نقشه بالا بیانگر یک ناحیه انتقالی در امتداد دو ناحیه زبانی انگلیسی و اسپانیایی در مجاورت مرز ایالات متحده آمریکا و مکزیک است.

در این ناحیه هر دو زبان انگلیسی و اسپانیایی رواج دارد.

< تعیین مرزهای دقیق نواحی دشوار است: در نواحی انسانی مانند نواحی زبانی و قومی، تعیین مرز نواحی دشوارتر از نواحی طبیعی مثل نواحی خاک یا زیست‌بوم‌ها است.

< قلمرو و وسعت نواحی متفاوت است: گاهی یک ناحیه شامل بخشی از یک روستا، یک شهر یا استان یا یک کشور می‌شود و گاهی چند کشور و قاره را دربرمی‌گیرد و مقیاس آن جهانی می‌شود.

< مرزهای نواحی قابل تغییر هستند: ویژگی‌های یک ناحیه در اثر فعالیت‌های انسانی یا عوامل طبیعی ممکن است کم، زیاد و یا از بین برود.

مرزهای سیاسی و اداری معمولاً بر مرزهای نواحی طبیعی و انسانی منطبق نیستند:

مرزهای سیاسی و اداری بر مبنای انتخاب و تصمیم‌گیری انسان‌ها تعیین می‌شوند.

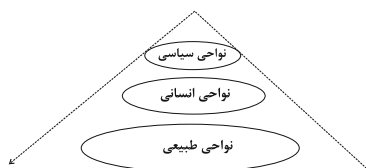
یک ناحیه آب و هوایی گاهی بین چند استان یا چند کشور قرار می‌گیرد.

نواحی طبیعی: شامل سراسر کره زمین می‌شود و دارای ویژگی‌های طبیعی هستند و بستر زندگی و فعالیت‌های انسان به حساب می‌آید و جوامع انسانی به نواحی طبیعی برای ادامه حیات وابسته است.

نواحی انسانی: شامل نواحی جمعیتی، فرهنگی، اقتصادی و ... می‌شود که در بستر نواحی طبیعی شکل می‌گیرند.

امروزه نواحی طبیعی یا انسانی تحت مدیریت نهادهای سیاسی یا اداری قرار دارند.

نهادهایی مانند شوراها، شهرداریها، بخشدارها، استانداریها، سازمان‌ها و حکومت‌ها، مدیریت نهادهای سیاسی و اداری را در اختیار خود گرفته‌اند و تصمیم‌گیری درباره سیاست‌ها و خط‌مشی‌های آن را برعهده دارند.

ردیف	«سؤالات»	نمره
الف)	<p>جمله‌های درست یا نادرست را مشخص کنید.</p> <p>۳۳. نواحی فقط تحت تأثیر روابط معمول انسان‌ها و محیط طبیعی نیستند. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)</p> <p>۳۴. هر ناحیه جغرافیایی، دارای کانون‌های متعددی است. (متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)</p>	۱
ب)	<p>جای‌های خالی عبارت‌های زیر را با کلمات مناسب پر کنید.</p> <p>۳۵. در ... ناحیه عوامل وحدت، همگونی و هماهنگی به بیش‌ترین میزان وجود دارد. (متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)</p> <p>۳۶. ... یک ناحیه انتقالی بین جنگل‌های بارانی استوایی و صحرای بزرگ آفریقا است. (متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)</p>	۱
پ)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۳۷. امروزه تمام نواحی جهان اعم از نواحی طبیعی و انسانی تحت اداره و مدیریت چیست؟ (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)</p> <p>۳۸. در نواحی انسانی، مرزهایی که بر روی نقشه‌ها ترسیم می‌شوند، چگونه‌اند؟ (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)</p> <p>۳۹. مرز آمریکا و مکزیک کانون انتقالی کدام زبان‌ها می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)</p>	۴
ت)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>۴۰. با دور شدن از کانون ناحیه چه تغییری رخ می‌دهد؟ (متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)</p> <p>۴۱. آیا مرزهای نواحی قابل تغییرند؟ با ذکر مثال توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)</p> <p>۴۲. تعیین مرزهای نواحی انسانی دشوارتر است یا مرزهای نواحی طبیعی؟ چرا؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)</p> <p>۴۳. آیا می‌توان قاره‌ها (مثلاً قاره آسیا یا قاره آفریقا) را یک ناحیه قلمداد کرد؟ چرا؟ (مرتبط با فعالیت صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)</p> <p>۴۴. مرزهای سیاسی و اداری بر چه مبنایی تعیین شده‌اند و آیا بر مرز نواحی جغرافیایی منطبق هستند؟ چرا؟ (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)</p> <p>۴۵. با کم شدن بارندگی به سمت بیابان صحرا چه تغییراتی رخ می‌دهد؟ (متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)</p> <p>۴۶. آیا کنش متقابل و وابستگی نواحی در جهان امروز نسبت به گذشته شدت بیشتری یافته است؟ چرا؟ (صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)</p> <p>۴۷. با ذکر مثالی بیان کنید تصمیمات حکومتی چگونه می‌تواند موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی شود؟ (صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)</p> <p>۴۸. آیا احداث راه‌آهن در افغانستان و نپال دشوارتر است یا آلمان و فرانسه؟ چرا و از این موضوع چه برداشتی درباره تأثیر نواحی طبیعی بر فعالیت‌های انسانی دارید؟ (صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)</p>	۱۴
	جمع کل	۲۰

۴۹. بازارهای شناور در بانکوک پایتخت تایلند مربوط به کدام گزینه است؟ (صفحه‌ی ۱۱ کتاب درسی)

- ① انسان‌ها نواحی را به وجود می‌آورند.
 ② نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها، شکل می‌دهند.
 ③ نواحی تحت تاثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها هستند.
 ④ نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند.

۵۰. چه عواملی باعث می‌شود که انسان‌ها برای کنترل محیط و شرایط خاص آن به چاره‌اندیشی و ابداع ابزارها بپردازند؟

(صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

- ① گستردگی سرزمین‌ها
 ② وجود معیار و ملاک‌های متفاوت
 ③ عدم شناخت نواحی طبیعی
 ④ محدودیت‌ها و موانع محیطی

۵۱. همه موارد زیر مربوط به این است که نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها، شکل می‌دهند؛ به جز ...

(تصاویر صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

- ① استفاده از صفحه‌ی خورشیدی در اداره برق سمنان
 ② احداث تونل و پل قطار در ناحیه کوهستانی و برف‌گیر سوئیس
 ③ شکل‌گیری صنایع مصرفی در تهران
 ④ به کارگیری ماشین برف‌روب مجهز به GPS جاده‌ای برای پاکسازی جاده‌های کانادا

۵۲. عبارت «بالا رفتن قیمت برنج وارداتی آسیا، نگرانی در زمینه تغذیه مردم در کشورهای واردکننده را افزایش داده است»

(صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

مربوط به کدام مورد زیر است؟

- ① انسان‌ها نواحی را به وجود می‌آورند.
 ② نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها، شکل می‌دهند.
 ③ نواحی تحت تاثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها هستند.
 ④ نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند.

۵۳. «احداث جزایر مصنوعی در آب‌های خلیج فارس توسط دولت امارات متحده عربی» مربوط به کدام گزینه است؟

(صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)

- ① انسان‌ها نواحی را به وجود می‌آورند.
- ② نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها، شکل می‌دهند.
- ③ نواحی تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها هستند.
- ④ نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند.

۵۴. آیا کنش متقابل و وابستگی نواحی در جهان امروز نسبت به گذشته افزایش بیشتری یافته یا کاهش یافته است؟ چرا؟

(صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

- ① کاهش یافته - زیرا مشکلات زندگی شهری روابط انسانی را کاهش داده است.
- ② افزایش یافته - زیرا نیازهای انسان‌ها افزایش یافته است.
- ③ افزایش یافته - زیرا نواحی زیادتری شکل گرفته‌اند.
- ④ کاهش یافته - زیرا انسان‌های ساکن در هر ناحیه به استقلال اقتصادی رسیده‌اند.

۵۵. استفاده از صفحه‌های خورشیدی در ناحیه گرم سمنان بیانگر کدام یک از مسائل زیر نمی‌باشد؟

(صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)

- ① انسان‌ها خود را با شرایط محیطی وفق می‌دهند و برای آن چاره‌اندیشی می‌کنند.
- ② محدودیت‌ها باعث می‌شود تا انسان شرایط خاصی را برای زندگی ارائه کند.
- ③ موانع طبیعی موجب می‌شود تا انسان به ابداع ابزار نو در بهره‌برداری از محیط بپردازد.
- ④ فعالیت‌های انسان شکل نواحی را تغییر می‌دهند ولی انسان نمی‌تواند بر آن غلبه کرده و تأثیر بگذارد.

کانون ناحیه، مرزهای ناحیه

۵۶. کدام گزینه یک ناحیه انتقالی بین صحرای بزرگ آفریقا و جنگل‌های بارانی استوایی است؟

(متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)

- ① ساوان
- ② تایگا
- ③ مناطق معتدل
- ④ مناطق توندرا

۵۷. هر ناحیه جغرافیایی دارای ... است که عوامل وحدت، همگونی و هماهنگی در آن به ... میزان وجود دارد.

(متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)

- ① عوامل طبیعی - بیشترین
- ② عوامل طبیعی - کمترین
- ③ کانون - بیشترین
- ④ کانون - کمترین

(متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)

۵۸. مراتع مداری در حاشیه صحرا به علت ... به ... تبدیل می‌شوند.

- ① خشکی هوا - استپ‌های بیابانی
② خشکی هوا - ساوان
③ گرمی هوا - استپ‌های بیابانی
④ گرمی هوا - ساوان

(نمودار صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی)

۵۹. در کدام ناحیه ۷ ماه از سال بارندگی دیده نمی‌شود؟

- ① ساوان متراکم
② بیابان
③ نیمه بیابانی
④ ساوان

(متن صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی)

۶۰. کدام عبارت زیر در ارتباط با ناحیه نادرست است؟

- ① تعیین مرزهای دقیق نواحی کاری دشوار است.
② قلمرو و وسعت نواحی متفاوت است.
③ مرزهای نواحی قابل تغییرند.
④ مرزهای سیاسی و اداری بر مبنای معیارهای طبیعی تعیین می‌شوند.

(متن صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی)

۶۱. تعیین مرزهای دقیق کدام نواحی آسان تر است؟

- ① نواحی کوهستانی
② نواحی مذهبی
③ نواحی زبانی
④ نواحی صنعتی

(متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)

۶۲. در نواحی انسانی، مرزهایی که بر روی نقشه‌ها ترسیم می‌شوند، چگونه‌اند؟

- ① انتخابی
② سیاسی
③ طبیعی
④ قراردادی

(متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)

۶۳. کدام گزینه در ارتباط با مرزها نادرست است؟

- ① بر مبنای انتخاب انسان‌ها تعیین شده‌اند.
② مرزهای سیاسی و اداری با مرز نواحی جغرافیایی منطبق هستند.
③ تمام نواحی تحت اداره و مدیریت سازه‌های سیاسی و اداری قرار دارند.
④ حکومت‌ها، مدیریت نواحی طبیعی و انسانی را بر عهده دارند.

۶۴. با حرکت از کانون یک ناحیه‌ی جغرافیایی به طرف مرزهای آن کدام یک از موارد زیر رخ می‌دهد؟

(متن صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی)

- ① میزان وحدت و تجانس بهتر دیده می‌شود.
② از جهت پوشش گیاهی هیچ تغییری رخ نمی‌دهد.
③ از ویژگی‌ها و خصوصیات آن ناحیه بهتر است کاسته می‌شود.
④ نواحی گوناگون با محصولات کشاورزی متفاوت ناپدید می‌گردد.

نواحی آب و هوایی

درخت دانش

با درخت دانش، گام به گام پیشرفت خود را ارزیابی کنید.

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.
آبی: مسلط
سبز: نسبتاً مسلط
زرد: مسلط نیستم.
گام‌های بعدی: اگر در گام اول به آن مبحث مسلط نیستید و دانش خود را در حد رنگ زرد ارزیابی کردید، در نوبت‌های بعدی مطالعه و تمرین، در صورتی که پیشرفت کردید می‌توانید خانه‌های سبز یا آبی را رنگ کنید.

نواحی آب و هوایی

- مجموع پرسش‌ها: ۵۵
- ۲۲ پرسش چهارگزینه‌ای شامل پرسش‌های طراحی شده و مکمل و مرتبط با متن
- ۳۳ پرسش تشریحی شامل پرسش‌های طراحی شده و ویژه‌ی مدارس
- ۶ مفهوم کلیدی
- ۶ موضوع

آبی سبز زرد

۱- آب و هوا و ناحیه
۱۲ پرسش شناسنامه‌دار

آبی سبز زرد

۲- اهمیت هوا کره
۸ پرسش شناسنامه‌دار

آبی سبز زرد

۳- چرا نواحی مختلف آب و هوایی به وجود می‌آید؟
۱۰ پرسش شناسنامه‌دار

الف) تابش خورشید

ب) دما

پ) فشار

ت) توده هوا

ث) جبهه هوا

ج) بارش

آبی سبز زرد

۴- طبقه بندی نواحی آب و هوایی
۷ پرسش شناسنامه‌دار

آبی سبز زرد

۵- بیابان‌ها
۱۰ پرسش شناسنامه‌دار

الف) بیابان‌های گرم

ب) بیابان‌های سرد

آبی سبز زرد

۶- علل ایجاد بیابان‌ها
۸ پرسش شناسنامه‌دار

الف) استقرار مرکز پرفشار جنب استوایی

ب) دوری از منابع رطوبت و شکل و جهت ناهمواری‌ها

۶ مفهوم کلیدی

نواحی آب و هوایی هوا - آب و هوا - کم فشار - پرفشار - توده هوا - جبهه هوا

اهداف کلی درس

انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموزان بتوانند توانایی‌های زیر را به دست آورند:

- ❖ با آب و هوا به عنوان یکی از عوامل مهم پدید آمدن ناحیه آشنا شوند.
- ❖ اهمیت هواکره را یاد بگیرند.
- ❖ با علل به وجود آمدن نواحی مختلف آب و هوایی آشنایی پیدا کنند.
- ❖ طبقه‌بندی نواحی آب و هوایی را بشناسند.
- ❖ با بیابان‌ها و انواع آن ... و علل ایجاد آن آشنا شوند.

درس‌نامه

توصیف دو ناحیه آب و هوایی مختلف در قاره آسیا

الف) اولان باتور:

- ◀ سردترین پایتخت جهان در شمال مغولستان
- ◀ ارتفاع از سطح دریا ۱۳۱۰ متر
- ◀ کاهش دما در زمستان تا ۳۰- درجه سانتی‌گراد
- ◀ میانگین بارش سالانه ۲۱۶ میلی‌متر و رطوبت سالانه ۵۴ درصد
- ◀ ناحیه‌ای خشک، با تابستان‌هایی کوتاه و خنک و زمستان‌هایی بسیار سرد
- ◀ از آلوده‌ترین شهرهای جهان به‌خاطر استفاده از سوخت زغال‌سنگ در نیروگاه‌ها و خانه‌ها

ب) جاکارتا:

- ◀ پایتخت اندونزی جاکارتا است که در جزیره جاوه واقع شده است.
- ◀ یکی از پرجمعیت‌ترین و پرتراکم‌ترین مناطق جهان محسوب می‌شود.
- ◀ در ناحیه گرم و مرطوب واقع شده است.
- ◀ میانگین بارندگی سالانه حدود ۲۰۰۰ میلی‌متر و رطوبت بیش از ۸۰ درصد
- ◀ دمای هوا در ماه‌های مختلف یکنواخت با میانگین سالانه ۲۷ درجه سانتی‌گراد
- ◀ وقوع سیلاب به‌دلیل بادهای موسمی
- ◀ ریزش باران سیل‌آسا به‌دلیل وقوع رگبارهای شدید هر روز عصر

۱- آب و هوا و ناحیه

❖ یکی از عوامل مهم پدید آمدن ناحیه، آب و هوا است.

ویژگی‌های آب و هوایی متفاوت موجب می‌شود:

۱- بخش‌های مختلف سیاره زمین با یکدیگر تفاوت داشته باشند.

۲- نواحی آب و هوایی به وجود بیایند.

مقایسه هوا و آب وهوا

◀ **هوا** وضعیت گذرا و موقتی هواکره (اتمسفر) در یک محل در مدت زمانی کوتاه است.

● **مثال** امروز هوا ابری یا آفتابی یا سرد است.

◀ **آب و هوا**، شرایط و وضعیت هوای یک ناحیه در مدت زمانی نسبتاً طولانی است.

● **مثال** اندونزی کشوری گرم و مرطوب است.

◀ برای پی بردن به نوع آب و هوای یک ناحیه، داده‌های آماری مربوط به دما، بارش، رطوبت و ... را طی سال‌های طولانی (معمولاً سی سال یا بیش‌تر) جمع‌آوری و میانگین آن را محاسبه می‌کنند.

◀ آب و هواشناسی (اقلیم‌شناسی) یک از شاخه‌های جغرافیایی طبیعی است.

◀ در ایستگاه‌های هواشناسی به طور دائم با استفاده از انواع ابزارها، میزان دما، بارش، رطوبت، سرعت و جهت وزش باد و ... ثبت می‌شود.

۲- اهمیت هواکره

◀ محیط زندگی ما از چهار بخش تشکیل شده است:

۱- هواکره (اتمسفر) ۲- سنگ‌کره (لیتوسفر) ۳- آب‌کره (هیدروسفر) ۴- زیست‌کره (بیوسفر)

◀ هوا مخلوطی از گازهای مختلف است که تا حدود ۳۰۰۰ کیلومتری اطراف سیاره زمین را فرا گرفته است.

◀ هوا کره از لایه‌های مختلف تشکیل شده است.

◀ بیش‌ترین تغییرات آب و هوایی در لایه زیرین آن، یعنی **ژردسپهر** (تروپوسفر) پدید می‌آید.

◀ به واسطه هواکره، زیست‌کره قادر به حیات است.

◀ هوا کره بر روی آب‌کره و سنگ‌کره هم تأثیر می‌گذارد.

۳- علل به وجود آمدن نواحی مختلف آب و هوایی

الف) تابش خورشید

◀ مهم‌ترین منبع انرژی برای زمین و عامل اصلی ایجاد ویژگی‌های آب و هوایی در نواحی مختلف زمین است.

◀ تابش خورشید روی عناصر آب و هوایی چون دما و فشار و رطوبت و بارش و چگونگی توزیع آن‌ها تأثیر دارد.

◀ زاویه تابش خورشید و میزان پراکندگی آن بر روی زمین یکنواخت نیست.

◀ مایل بودن محور زمین سبب می‌شود که اشعه خورشید به مناطق استوایی، عمود و نزدیک به عمود بتابد و زاویه تابش به سمت قطب مایل و مایل‌تر شود.

❖ نتیجه: مقدار انرژی دریافتی خورشید در مناطق استوایی بسیار بیش‌تر از مقداری است که مناطق قطبی جذب می‌کنند.

نکته مهم:

❖ پرتوهای خورشید در مدار ۶۰ درجه به جهت مایل تابیدن، مساحتی دو برابر ناحیه استوایی را دربر می‌گیرند. اما مقدار

انرژی گرمایی دریافتی توسط هر واحد سطح در این ناحیه تقریباً نصف منطقه استوایی است.

❖ مایل بودن محور زمین بر **مدار گردش انتقالی** آن به دور خورشید سبب می‌شود که طی حرکت **وضعی و انتقالی**، وسعت منطقه

روشن و تاریک و طول روز و شب و فصول مختلف سال در نواحی مختلف و در نیمکره شمالی و جنوبی **متفاوت** باشد.

ویژگی‌های نواحی قطبی

◀ دریافت کم‌ترین میزان انرژی خورشید

◀ چند ماه در زمستان در تاریکی کامل فرو رفتن

◀ از دست دادن انرژی جذب شده از سطح زمین خود بدون به‌دست آوردن انرژی جدید

ب) دما

◀ از دریافت **نامساوی انرژی خورشید** بر سطح زمین مناطق گرم، معتدل و سرد پدید می‌آید.

◀ هر چه از استوا به سمت **عرض‌های جغرافیایی بالاتر** حرکت می‌کنیم، دمای هوا کاهش می‌یابد.

◀ اشعه خورشید در منطقه استوایی در طی سال **عمود و نزدیک به عمود** می‌تابد.

نواحی استوایی دوگانه‌اند:

(۱) منبع بزرگ ذخیره گرما

(۲) سرچشمه جریان‌های دریایی آب گرم در اقیانوس‌ها

عوامل مؤثر بر دمای یک مکان:

- ۱- عرض جغرافیایی ۲- عامل ارتفاع از سطح زمین ۳- دوری و نزدیکی به اقیانوس‌ها و دریاها ۴- عبور جریان‌های دریایی آب گرم و سرد ۵- جهت و شیب ناهمواری‌ها

(پ) فشار

◀ فشار هوا به وسیله فشار سنج اندازه‌گیری می‌شود و واحد اندازه‌گیری آن «هکتوپاسکال» است.

مرکز کم فشار و پرفشار

- ◀ وقتی هوای **یک منطقه گرم می‌شود**: مولکول‌ها سریع‌تر حرکت می‌کنند و از هم فاصله می‌گیرند.
- ◀ از وزن و فشار هوا در واحد حجم کاسته می‌شود و هوای گرم و سبک به بالا صعود می‌کند.
- ◀ هوای گرم نسبت به اطراف خود فشار کم‌تری دارد و روی منطقه گرم یک مرکز کم فشار ایجاد می‌شود.
- ◀ **فشار هوا** به سمت مرکز ناحیه **کم** می‌شود.

❖ **وقتی هوا سرد می‌شود**: مولکول‌های آن به هم نزدیک‌تر می‌شوند و تعدادشان در واحد حجم بیشتر می‌شود ← هوای

سرد سنگین است و به سمت پایین یا سطح زمین فرود می‌آید.

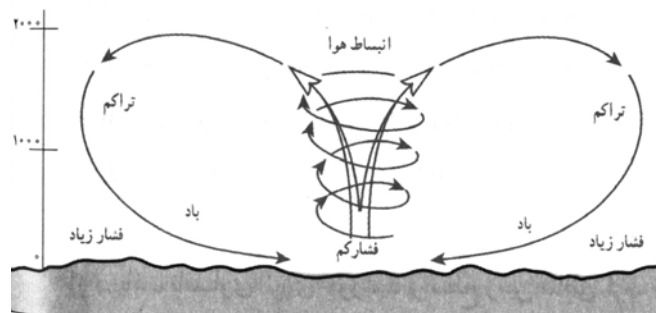
❖ بر روی منطقه سرد یک مرکز پرفشار (آنتی سیکلون) پدید می‌آید.

❖ در آنتی سیکلون، فشار هوا به سمت مرکز ناحیه افزایش می‌یابد.

چگونگی ایجاد باد

۱- هوا از جایی با فشار بیشتر تر به سمت جایی با فشار کم‌تر جریان دارد.

۲- بالا رفتن هوای گرم و سبک و جانشین شدن هوای سرد و سنگین به جای آن

بیشتر بدانید

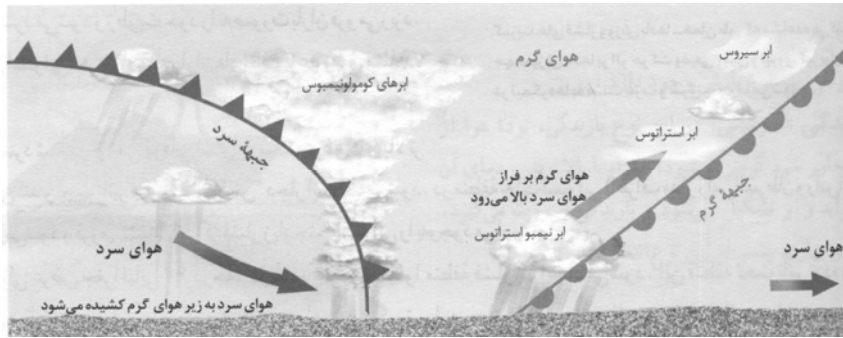
- مرکز فشار و شرایط جوی**
- ۱- مراکز پرفشار زیاد (آنتی سیکلون‌ها): موجب بادهای ضعیف، آسمان صاف، روزهای گرم و خشک و شب‌های سرد و یخ‌بندان می‌شود.
 - ۲- مراکز کم فشار (سیکلون‌ها): معمولاً موجب ناپایداری هوا، بادهای شدید، آسمان ابری و بارش باران و رگبار و هوای معتدل می‌شوند.

ت) توده هوا:

◀ به حجم وسیعی از هوا که از نظر دما، رطوبت در سطح افقی تا صدها کیلومتر ویژگی‌های یکسانی داشته باشد، می‌گویند.
مثال: توده هوای گرم و مرطوب، توده هوای سرد و خشک

ث) جبهه هوا:

◀ جبهه‌ها مرز بین دو توده هوای مجاور هستند و توده‌های هوا را از هم جدا می‌کنند.
◀ قرار گرفتن دو توده هوای متفاوت در یک ناحیه در مجاور هم و برخورد کردن با هم ← پدید آمدن یک حالت انتقالی از نظر دما یا فشار در مرزهای آنها
◀ نتیجه برخورد توده‌های هوا با یکدیگر: ناپایداری هوا و در صورت دارا بودن رطوبت، بارندگی ایجاد می‌کند.

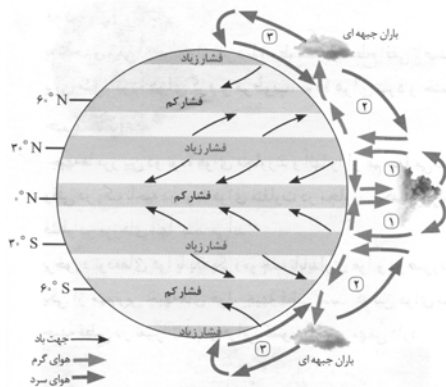

جبهه گرم، جبهه سرد

◀ یکی از مهم‌ترین جبهه‌های هوا، جبهه قطبی است که بین هوای سرد قطب و هوای گرم استوایی در منطقه معتدله تشکیل می‌شود. این جبهه در تغییرات آب و هوایی کشور ما نقش مهمی دارد.

کمربندهای فشار و گردش عمومی جو

◀ پراکندگی کانون‌های فشار بر روی کره زمین، از عوامل مهم گردش عمومی هوا و تغییرات آب و هوای نواحی است.

کمربندهای فشار و وزن بادها

◀ کمربندهای فشار در دو نیم‌کره شمالی و جنوبی قرینه‌اند.
◀ در ناحیه استوا به دلیل زاویه مستقیم تابش و گرمای همیشگی، یک کانون کم فشار ایجاد می‌شود.
◀ قطب‌ها به دلیل سردی فوق‌العاده هوا مراکز فشار پرفشار هستند.
◀ بین دو ناحیه استوا و قطب‌ها دو مرکز کم‌فشار و فشار دیگری مشاهده می‌شود.
◀ در ناحیه استوایی، صعود هوای گرم به بالا و سرد شدن آن موجب ریزش باران می‌شود و در این ناحیه هر روز عصر باران‌های تند و رعد و برق مشاهده می‌شود.
◀ حرکت هوای سرد شده در نواحی فوقانی استوا به سمت عرض‌های بالاتر و دچار انحراف شدن آنها، در اثر حرکت وضعی زمین و نیروی کوریولیس انحراف پیدا می‌کند.
◀ سنگین شدن و فرو نشستن این هوای سرد در نواحی مجاور بین‌المدارین باعث ایجاد مراکز فشار زیاد جنب استوایی می‌شود.
◀ در حوالی عرض جغرافیایی ۶۰ درجه، بر اثر صعود هوا منطقه فشار کم ایجاد می‌شود.
◀ این منطقه تحت تأثیر توده هوایی است که از سمت قطب باعث حرکت هوای نسبتاً گرم‌تر به سمت بالا می‌شود.
◀ در این منطقه به علت وسعت خشکی‌ها در نیم‌کره شمالی و وسعت آب‌ها در نیم‌کره جنوبی تغییراتی در فشار مناطق ایجاد می‌شود.
◀ جابه‌جایی توده‌های هوا بین کمربندهای فشار، موجب وزش بادهای مختلف در سطح کره زمین و تغییرات آب و هوایی می‌شود.